

Tyst sjukdom kan drabba alla: "Påverkar hela kroppen"

HÄLSA

Den som drabbas av tandlossning märker ofta ingenting förrän det är för sent. Nu visar ny forskning att sjukdomen kan ge följder långt utanför munnen – och många riskerar att gå obehandlade.

Tandlossning, eller parodontit, är en kronisk, inflammatorisk sjukdom. Den börjar med inflammation i tandkötet som på sikt bryter ner det bindvävs- och käkbenfäste som håller tänderna på plats. Pernilla Lundberg är professor i odontologi vid Umeå universitet. Omkring 40 procent av den vuxna befolkningen har parodontit i någon grad, berättar hon. Sjukdomen debuterar vanligtvis i 35-årsåldern.

– Det är inte ovanligt att man har parodontit utan att veta om det. Sjukdomen gör oftast inte ont och ger få symtom förrän i ett sent skede, säger hon.

Omkring 10 procent av befolkningen får svår parodontit. Det innebär att bindväven och käkbenet skadas så pass att tänderna kan bli lösa och lossna. Regelbundna tandvårdskontroller viktiga för tidig upptäckt.

– Parodontit har en negativ inverkan på personens livskvalitet. Framför allt om tänder förloras, så det är

viktigt att sjukdomen upptäcks i tid, för då går den att behandla mer framgångsrikt.

Samtidigt är inte parodontit begränsad till munnen. Pernilla Lundberg och hennes forskargrupp har tidigare visat att tandlossning ökar nivåerna av ett tjugotal proteiner i blodet som är kopplade till inflammation.

Nu bekräftas deras resultat i en genomgång av över 200 studier från hela världen med närmare 18 000 deltagare. Inflammationen i tandkötet stannar inte alltid lokalt, förklarar Pernilla Lundberg. Den kan påverka hela kroppen genom att inflammatoriska ämnen sprids via blodet.

– Munnen är inte isolerad från resten av kroppen, den är en del av den.

Parodontit har kopplats till flera sjukdomar där inflammation spelar en central roll. Det är vanligare hos personer med exempelvis hjärt-kärlsjukdom och diabetes.

– Men det är viktigt att betona att tandlossning inte anses orsaka dessa sjukdomar. I stället handlar det om att låggradig inflammation i kroppen kan vara en belastning, säger Pernilla Lundberg.

Det finns faktorer som ökar risken för tandlossning, som att vara rökare eller ha en svårinställd diabetes.

Munnen är inte isolerad från resten av kroppen.

Pernilla Lundberg, professor vid institutionen för odontologi och övertandläkare i parodontologi vid Umeå universitet

– Men det vi sett är att de här inflammationsrelaterade proteinerna ökar även hos personer som inte röker eller har någon annan sjukdom. Det betyder att det är tandlossningen som bidragit till ett ökat inflammationspåslag.

Parodontit orsakas av våra egna munbakterier som fäster på tandytorna och trigger en inflammation i tandkötet. Det kan förebyggas med regelbunden tandborstning och rengöring mellan tänderna. Blödande tandkött är en varningssignal.

– Blöder det när man borstar tänderna bör man boka ett besök hos tandläkaren, säger Pernilla Lundberg.

Hos de flesta stannar det vid tandköttsinflammation som går tillbaka med förbättrad munhygien. Men vissa drabbas hårt trots god munhygien. Enligt Pernilla Lundberg finns en genetisk benägenhet att drabbas av allvarlig tandlossning som är svårt att behandla och kostsamt för individen.

– De här personerna behöver livslång och regelbunden stödbehandling och det blir dyrt, säger hon.

Hon har svårt att se varför vården av parodontit ska vara skild från den övriga sjukvården då den tydligt påverkar resten av kroppen. Det finns även tillstånd i kroppen som kan försämra parodontit. Det gäller både diabetes och reumatisk sjukdom.

– Det kan egentligen ifrågasättas när det gäller all tandvård, och det är såklart en kostnadsfråga för samhället. Men för de allra känsligaste individerna med svår parodontit vore det bra om kostnaderna var desamma som för annan sjukvård.

Hos allmänheten finns ett stort intresse för hälsa i form av kostråd och träningstips. Munhälsa får inte lika stort utrymme, konstaterar Pernilla Lundberg.

– Att ha problem med sina tänder är stigmatiserat, det betraktas som något som har med låg social sta-

Så förebygger du tandlossning

- Borsta tänderna morgon och kväll, helst med eltandborste. Rengör mellan tänderna med tandtråd eller mellanrumsborstar. Prata med din tandhygienist om vad som passar dig.

- Gå på regelbundna munhälsoundersökningar. Eftersom tandlossning oftast inte gör ont krävs undersökning av tandkötets fäste och stöd.

- För den som drabbats av tandlossning krävs regelbundna besök för att göra rent så att inte inflammationen förvärras och påverkar stödjevävnaden och käkbenet. Ju tidigare upptäckt desto bättre behandlingsresultat.

- Ta blödande tandkött på allvar. Blödning vid tandborstning är inte normalt, utan tecken på inflammation.

- Tänk på din allmänna hälsa. Sluta röka och var noga med blodsockerkontroll om du har diabetes.

tus att göra. Och att sjukvårdssystemet skiljer ut tänderna från resten av kroppen gör att vi inte kopplar dem till vår allmänna hälsa på samma sätt.

Kunskapen om riskerna med dålig munhälsa är fortfarande låg hos allmänheten.

Tove Scherman

Interiör

Att h
och
någo
då d
nör
Day
glo
san
mör
ha c
Att c
maj
med
film
och
sen i
Stjär

Kar Sill

Hai
"få
tar
av
m
Ut
frå
fö
su
ha
re
bu
bc

Omkring 40 procent av den vuxna befolkningen har parodontit i någon grad. FOTO: VILHELM STOKSTAD / TT

Tyst sjukdom kan drabba alla: "Påverkar hela kroppen"

2. Taiwan – långtidsstudie (retrospektiv kohort)

Chen et al., Alzheimer's Research & Therapy (2017)

[SpringerLink](#)

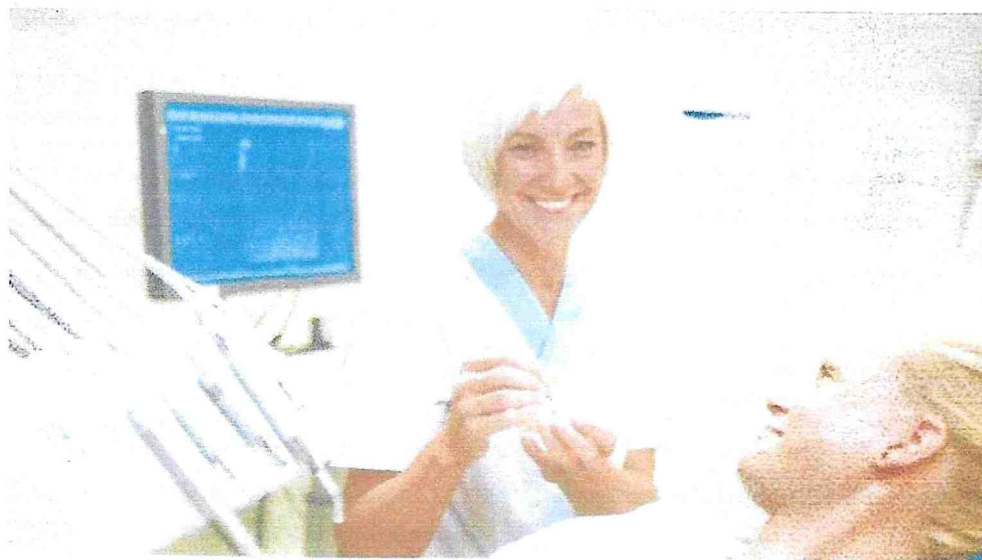
- **Typ:** Nationell sjukvårdsdatastudie
- **Deltagare:** ~27 000 personer
- **Fynd:** Personer med kronisk parodontit hade ~70 % högre risk att utveckla Alzheimers sjukdom över 10 år
- **Tolkning:** Stark epidemiologisk koppling mellan långvarig tandköttssjukdom och demensrisk

Forskare ser koppling mellan blod och tandlossning

8 september 2024 18:55

En av tio svenskar drabbas av tandlossningssjukdomen paradontit. En ny svensk studie visar att de som drabbas har betydligt lägre nivåer av vissa proteiner i blodet.

– Vi har svårt att behandla de här individerna. Vävnadsnedbrytningen tenderar att bara fortsätta, och då leder det till tandförluster, säger forskaren Pernilla Lundberg.

Pernilla Lundberg, över tandläkare och professor vid Institutionen för odontologi vid Umeå universitet. Pressbild.

Bild: Mattias Pettersson/Umeå universitet

Paradontit är en stor folksjukdom, där en inflammation i tandköttet långsamt bryter ned vävnaden runt tänderna. För de värst drabbade slutar det med att tänderna lossnar.

– Den kan upptäckas redan i 35-årsåldern. Men det är en sjukdom som smyger sig fram. Oftast är patienterna som kommer till oss i 50-årsåldern, säger Pernilla Lundberg, över tandläkare och professor vid Umeå universitet.

Då kan det redan vara för sent.

– Tyvärr är det så att de som har haft paradontit tandlossning också oftare får en sjukdom som heter periimplantit, som är inflammation runt fästet vid tandimplantat, fortsätter hon.

"Inte lyckats"

Andelen paradontitdrabbade har varit oförändrat sedan 1970-talet.

– Här har vi inte lyckats i tandvården. Vi hittar dem inte i tid. Och vi har ingen tilläggsbehandling. Utan vi kan bara göra rent som vi gör för alla, säger hon.

Hon har lett en studie där man samlat in bland annat blodprov från 1 000 patienter inom Folk tandvården i Västerbotten och Gävleborg mellan 2007 och 2019. Det visade sig att

patienterna har betydligt lägre nivåer av två protein (EGF och OLE-1) i blodet. Det första är avgörande för sårsläkning, det andra har kopplingar även till hjärt- och kärlsjukdomar.

Forskarna vet inte om det är paradontit som orsakar de låga nivåerna, eller tvärtom.

– Det skulle kunna vara så att när individer med låga EGF-nivåer får en inflammation och vävnadsnedbrytning i tänderna, så läker inte det för att de har lägre nivåer, säger Lundberg.

Undersöker gener

Den aktuella studien kan bli starten på en lång rad olika forskningsprojekt. Man skulle kunna tänka sig att via blodprov tidigare upptäcka paradontit eller de som löper risk att få det, och att tidigare behandla de som drabbas, kanske genom att smörja på något läkemedel på tandköttet.

Men till en början ska forskarna studera om det finns någon genetisk koppling eller om andra proteiner i blodet sticker ut.

Det finns ett samband mellan tandlossning, hjärt-kärlsjukdomar och reumatism. Men hur allt hänger ihop vet man inte. Kanske finns det ledtrådar i proteinerna i blodet.

– Vi kan upptäcka en gemensam nämnare här med koppling till andra inflammatoriska sjukdomar, säger Pernilla Lundberg.

Fakta: Studien

Studien PerioGene North leds från Umeå universitet och bygger på data från 1 000 patienter i Västerbotten och Gävleborg insamlat mellan 2007 och 2019.

Målet är att ta reda på varför vissa drabbas av tandlossningssjukdomen paradontit, som drabbar var tionde svensk, och vad i inflammationsprocessen som gör att den stödjande vävnaden runt tanden bryts ned.

Studien publiceras i den vetenskapliga tidskriften Journal of Dental Research.